

[CONSTANTIJN HUYGENS] (DEN HAAG)
AAN SÉBASTIEN CHIÈZE [MADRID]
3 AUGUSTUS 1674
6948

Antwoord op Chièzes brief van 4 juli 1674 (**6945**).

Samenvatting: Huygens dankt Chièze voor zijn Salinas. Hij ziet de ernst van Chièzes financiële nood in en beveelt hem aan zelf bij Willem III aan te dringen op betaling. Verder geeft Huygens enkele familieberichten.

Door Chièze beantwoord op 29 augustus 1674 (**6953**).

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIX, dl. 3, pp. 617-619: afschrift vóór verzending (autograaf).

Vroegere uitgaven: Jonckbloet 1882, nr. LXXVI, pp. 66-67: onvolledig (<Si le galant .. n'y plus penser>).
— Worp 6, nr. 6948, pp. 352-353: samenvatting.

Namen: Lodewijk II van Bourbon (prins van Condé); Cicero; Philips Doublet (heer van Sint-Annaland); Philips Doublet jr.; Foy; Constantijn [IV] Huygens; Geertruida Huygens; Francisco Salinas; Jacoba Teding van Berckhout; Willem III.

Plaatsen: Epidaurus; Galicië; Holland; Tubise.

Titel: *De musicâ* (Salinas 1577).

Transcriptie

Copie.

À Monsieur Chièze.

À La Haye, ce 3e Aoust 1674.

Si le galant homme, à qui vous aviez mis *Don* Francisco Salinas en main, a eu soin plustost que moy de vous informer qu'il s'en est généreusement déchargé, il a dit vérité *verissimè*, et par sa diligence m'a confondu d'autant plus de honte, qui ay osé tant attendre à vous rendre graces infinies des peines hormais finies, que vous avez bien voulu subir, pour me rendre satisfait en ce désir ardent, et que j'ay souhaitté de veoir assouvi avec autant d'empportement que celuy de *las preñadas*, qui *quod volunt vehementissimè volunt*. Réposez-vous donc et respirez; je ne retourneray plus à semblable persécution et véritablement je m'en suis repenti souvent avec un regret presque pareil à ceste convoitise effrenée, qui m'a fait vous courrir sus avec tant d'impudence. Si je ne me mets donc en posture de vous remercier en toute formalité, croyez que c'est parce que je ne trouve pas en moy de quoy nous satisfaire, ou vous ou moy-mesme. *Itaque dixi*, et vous prie de n'y plus penser.

Pour matière de *mas peso*, je ne scauroy vous dire avec combien de déplaisir j'ay veu *angustias in quas te incidere passi sumus*, sauf le respect que nous devons, où nous le devons. *Clamavimus omnes factum indignè*, et en voulons peu de bien à certain *fulano*, de qui nous voyons que le seul caquet y doibt avoir coopéré trop, non pas qu'il se soit avancé à parler à vostre préjudice, ce que je ne souffriray pas en ma présence, mais que de longtemps il a voulu faire l'entendu à prognostiquer et soustenir que toute vostre commission seroit vaine et de peine et le dépense perdue. Il est vray que jusqu'à présent il n'y paroist par trop; mais pour cela on ne doibt pas abandonner le ministre tant qu'on veut qu'il supporte ²τό βάρος τῆς ἡμέρας καὶ τόν ³καύσωνα; c'est-à-dire, en paroles de l'Évangile (car je crain que dans la famine tout vostre Grec vous aura fui | 618 | et quitté (comme font les rats, où les greniers sont vuides), la pesanteur et l'ardeur du jour. Vous voyez comme *in maximis seriis* je ne puis encor m'empescher de rire avec mon *Embiadillo*; et aurez bien la bonté de le souffrir,

1. Jonckbloet: <emportement>.

2. Mattheus 20:12: 'Οὗτοι οἱ ἔσχατοι μίαν ὥραν ἐποίησαν, καὶ ἴσους αὐτοὺς ἡμῖν ἐποίησους τοῖς βασιτάσασι τό βάρος τῆς ἡμέρας καὶ τόν καύσωνα.'

3. <καύσωνα>.

ne fust-il, que pour veoir un si ancien amy encor en son ancienne humeur, qu'il doibt à la grace divine par la il est encor tel que vous l'avez veu à Fubisa et attrouvé, il y a 13 ou 14 ans.

Pour revenir à vos moutons, *digo* que nous avons de la peine à comprendre le chiffre de vostre dernière lettre, *in quâ scriptum erat* (phrase de Cicéron ordinaire) que le ciel a averti dans les ports de Galice certains commissaires de Son Altesse du triste estat de *su ministrillo*, etc. et qu'ensuite miraculeusement vous avez esté ⁴secourri pour quelques moiz. Cela est si hiéroglyphique que personne ne s'en peut demesler. Car qui sont ces officiales caritatives et en vertu de quoy vous donnent-ils à disner? Si le commerce est bon et valable, expliquez-le nous, sinon, j'apprehende qu'il ne pourra estre de durée, car nostre maistre est vostre maistre, et, qui pis est, il est loing d'icy, mesme icy tellement assiégré et accablé du publiq, qu'on a de la peine à l'approcher pour affaire non publique. Il sera donc nécessaire que pour cesser d'agir sans ordre en matière de finance, vous continuez de le prester directement, à ce qu'il vous ordonne de quoy subsister; on bien vous rappelle, de quoy j'ay esté longtems d'avis qu'on devoit au moins faire semblant parmi *los hidalgos*, qui, dans le temps où nous vivons, se moquent de nous trop impudent, et je m'asseure que, si une fois on ⁵vous voyoit plier bagage on se garde ⁶de vous laisser partir *tam in re* ⁷*infectâ*. Exposez-⁸moy donc vos énigmes, afin que je puisse veoir ce que je pourroy estre ⁹capable de contribuer à vostre satisfaction, *como devo y devro muchos años* depuis le *Salinas ab inferis evocatum*.

Nos deux dauphins croissent à merveille et devienent beaux garçons à gara. On dit que *la Berckhouttilla* nous en promet un troisièsmes dans 7 ou 8 moiz. De peur que le monde périsse, vous souffrirez bien que je vous annonce, que depuis quelques | 619 | semaines la pauvre dame de St. Anneland a commencé à revoir les fers des vitres, et présentement reconnoit un citron dans nos mains, void son visage au miroir, *non ut aquila aut serpens Epidaurius*, mais tousjours void agir les mains de la femme de chambre qui la coiffe, qui passe icy pour démi-miracle, et le sera tout entier, quand le bon Dieu se contentera de la chastir d'un seul fleau, car cest' autre de ses angoisses tant fréquentes, qui l'empeschent de se coucher des 3 ou 4 nuits de suite, est fort grief, et fait pitié à qui le void. Il semble que la catarracte, mal maniée ou deschirée (au dire de Foy) pourroit descendre en se deseichant et ainsy faire quelque place à la pupille, qui paroist plus qu'elle m'a fait. Espérons, et laissons Dieu faire.

Je le prie de vous ramener ensemble en bonne santé jusqu'en Hollande, car, en effet, c'est trop longtems se laisser tenir le bec en l'eau. Nostre grande et belle armée est aujourd'huy comme en présence avec celle de Monsieur le Prince de Condé. Nous attendons veoir impatientement ce qui pourra arriver, ou non, entre deux si gros mastins, qui à peine pourroyent se séparer sans mordre ou gronder. Dieu bénie les consultes et les exécutions; la crise est terrible.

Vertaling

Aan de heer Chièze.

Den Haag, 3 augustus 1674.

Als de brave man aan wie u de ¹⁰Salinas had overhandigd eerder dan ik ervoor heeft gezorgd u in te lichten dat hij zich edelmoedig van zijn taak heeft gekwetend, dan heeft hij de ^Lzuivere^J waarheid gesproken, en hij mij door zijn ijver met des te meer schaamte in verwarring gebracht, omdat ik zo lang heb durven wachten om u oneindige dank te zeggen voor uw nu beëindigde moeite, die u wel hebt willen nemen om mij ter zake van dit vurige verlangen tevreden te stellen, dat ik met evenveel passie vervuld wenste te zien als dat van ^Lzwangere^J dames die wat ze willen ook hartstochtelijk willen.^J Rust nu dus uit en heradem; ik zal niet meer met een

4. <secourra>.

5. <vous voyoit plier bagage, ou se garde de vous laisser partir> autograaf.

6. <de vous laisser partir> ten overvloede op p. 619 doorgescreven.

7. <infectû>.

8. <-moy vos énigmes, afin que je puisse veoir> autograaf.

9. <capable> autograaf.

10. Francesco Salinas, *De musicâ libri VII* (Salamanca 1577).

soortgelijke vervolging terugkomen en ik heb er dikwijls spijt van gehad met een berouw, bijna gelijk aan die ongebreidelde begeerte, die mij op u heeft doen losgaan met zoveel schaamteloosheid. Als ik mij dan niet opmaak om u met alle vormelijkheid te bedanken, wil dan geloven dat dit komt doordat ik in mij niet het nodige vind om ons tevreden te stellen, u noch mij. ^LDaarom heb ik zo gesproken^J en ik verzoek u er niet meer aan te denken.

Betreffende een zaak ^Lvan meer gewicht^J zou ik u niet kunnen zeggen met hoeveel ongenoegen ik de ^Lmoeilijkheden heb gezien waarin wij u hebben laten geraken,^J behoudens het respect dat wij verschuldigd zijn, waar wij dat moeten. ^LWij riepen allen dat onrecht is geschied^J en wensen daarom weinig goeds toe aan ^Lu-weet-wel-wie^J, van wie wij zien dat alleen het geroddel er veel aan moet hebben bijgedragen, niet omdat hij het heeft gewaagd in uw nadeel te spreken, hetgeen ik in mijn aanwezigheid niet zou dulden, maar omdat hij zich lange tijd als ter zake kundig heeft willen voordoen door te voorspellen en vol te houden dat uw missie vergeefs zou zijn en verloren moeite en geld. Weliswaar is er tot heden nog niet veel uitgekomen, maar men moet niet daarom de gezant in de steek laten, zolang men wil dat hij ¹¹τό βάρος τῆς ἡμέρας καὶ τὸν κάσωνα verdraagt, dat wil zeggen, in de woorden van het evangelie (want ik vrees dat door de honger al uw Grieks u is ontvloden en u heeft verlaten, zoals ratten doen waar de graanzolders leeg zijn): *het gewicht en de hitte van de dag*. U ziet hoe ik zelfs ^Lin de moeilijkste omstandigheden^J het niet kan laten de draak te steken met mijn ^Lambassadeurtje,^J en u wilt wel zo goed zijn dat toe te staan, al was het maar om zo een oude vriend in zijn oude stemming te zien, die hij dankt aan de goddelijke genade, waardoor hij nog steeds is zoals u hem hebt gezien en aangetroffen in ¹²Tubise, 13 à 14 jaar geleden.

Om tot uw onderwerp terug te keren ^Lzeg ik^J dat wij moeite hebben om het geheimschrift van uw laatste ¹³brief te begrijpen, ^Lwaarin was geschreven^J (bekende frase van Cicero) dat de hemel in de havens van Galicië enige zaakgelastigden van Zijne ¹⁴Hoogheid had verwittigd van de droevige toestand ^Lvan zijn ministertje,^J enz., en dat u vervolgens op wonderbaarlijke wijze voor enige maanden was geholpen. Dit is zo raadselachtig dat niemand er wijs uit kan worden. Want wie zijn die liefdadige autoriteiten, en op wiens gezag geven zij u te eten? Als het een zuivere en aanvaardbare zaak betreft, leg ons dat dan uit, en, indien niet, dan vrees ik dat deze niet van lange duur kan zijn, want onze meester is ook de uwe, en, wat erger is, hij is ver van hier en wordt zelfs dermate belegerd en belaagd door de publieke zaak dat het moeilijk is hem te benaderen voor een niet-publieke zaak. Het zal daarom nodig zijn dat u, teneinde het handelen op financieel gebied zonder opdracht te beëindigen, doorgaat met het geld rechtstreeks te lenen tot het bedrag dat hij u heeft toegekend voor uw levensonderhoud. U wordt nadrukkelijk herinnerd aan hetgeen ik lange tijd van mening ben geweest, nl. dat men tenminste de schijn moet ophouden te midden van ^Lde edelen^J die, in de tijd waarin wij leven, zich te onbeschaamd vrolijk maken over ons, en ik ben er zeker van dat men, als men u eenmaal uw biezen zou zien pakken, ervoor zou waken u te laten vertrekken ^Lin een zo zeer verknoeide zaak.^J Verklaart u mij dus uw raadselen, opdat ik kan zien wat ik zou kunnen bijdragen aan uw genoegdoening, ^Lzoals ik moet en vele jaren zal moeten^J sedert de Salinas ^Luit de onderwereld is opgeroepen.^J

Onze beide ¹⁵stamhouders groeien uitstekend en worden ^Lom strijd^J knappe jongens. Men zegt dat [Jacoba Teding van] ^LBerckhout^J ons een derde belooft over 7 of 8 maanden. Uit vrees dat de wereld vergaat zult u wel toestaan dat ik u mededeel dat sedert enige weken de arme mevrouw [Geertruida Huygens, echtgenote van Philips Doublet, heer] van Sint-Annaland voor het eerst weer de raamijzers is gaan zien, en nu herkent zij een citroen in onze hand, ziet ze haar gezicht in de spiegel, ^Lniet zoals de adelaar of de slang van Epidauros,^J en steeds ziet ze de handen van de kamervrouw die haar kapt bewegen, hetgeen hier als een half-wonder geldt en het helemaal zal zijn wanneer de goede God zich ermee tevreden zal stellen haar met één enkele gesel te kastijden, want die andere vaak optredende angst, die haar het slapen gedurende drie of vier nachten achter elkaar verhindert, is zeer bezwaarlijk en veroorzaakt medelijden bij wie dat ziet. Het schijnt dat de staar, slecht

11. Matteus 20:12: 'Deze laatsten hebben één uur gewerkt en gij hebt hen met ons gelijkgesteld, *die een zware dag en de hitte hebben doorstaan.*'

12. Huygens en Chièze ontmoetten elkaar voor het eerst te Tubise (Henegouwen) op 14 oktober 1661, toen Huygens op weg was naar Frankrijk.

13. Chièze aan Huygens, 4 juli 1674 (6945).

14. Willem III.

15. Constantijn (IV) Huygens en Philips Doublet jr.

behandeld of gescheurd (naar het zeggen van Foy) zou kunnen afnemen bij het verschrompelen en aldus enige ruimte maken voor de pupil, die beter lijkt dan zij heeft gedaan. Laten wij hopen en laten wij God beschikken.

Ik bid hem u allen weer in goede gezondheid naar Holland terug te brengen, want het is werkelijk te lang om het hoofd onder water te houden. Ons grote en mooie leger wordt heden geconfronteerd met dat van mijnheer de ¹⁶prins van Condé. Wij wachten met ongeduld op hetgeen er gaat gebeuren, of niet, tussen twee zo grote bullebakken, die maar nauwelijks van elkaar kunnen scheiden zonder te bijten of te grommen. God zegene de beraadslagingen en de uitkomsten; de crisis is verschrikkelijk.

16. Lodewijk II van Bourbon